

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФАКУЛЬТЕТ СУСПІЛЬНИХ НАУК
Кафедра соціології та соціальної роботи**

ЗАТВЕРДЖУЮ
Декан факультету суспільних наук
Остапчук Ю.О.
« _____ » _____ 2022 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
СОЦІОЛОГІЯ ПРАВА**

Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Галузь знань	05 Соціальні та поведінкові науки
Спеціальність	054 Соціологія
Освітня програма	Соціологія
Статус дисципліни	вибіркова
Мова навчання	українська

Ужгород – 2022

Робоча програма з навчальної дисципліни «**Соціологія права**» для здобувачів вищої освіти галузі знань **05 Соціальні та поведінкові науки** спеціальності **054 Соціологія** освітньої програми «**Соціологія**».

Розробник: Козубовський Ростислав Володимирович, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри соціології та соціальної роботи.

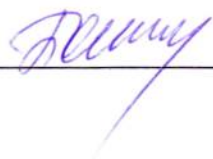
Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри **соціології та соціальної роботи**

протокол № 13 від «24» травня 2022 р.

Завідувач кафедри Шандор Ф.Ф.

Схвалено науково-методичною комісією **факультету суспільних наук**

протокол № 8 від «07» червня 2022 р.

Голова науково-методичної комісії Попадич О.О.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма	Заочна форма
Кількість кредитів ЄКТС – 4,5	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 135	4	4
Кількість модулів – 2	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 5 самостійної роботи студента – 4,5	8	8
	Лекції:	
	36	10
	Практичні (семінарські):	
	28	6
Вид підсумкового контролю: іспит	Лабораторні:	
Форма підсумкового контролю: усна	Самостійна робота:	
	71	119

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета навчальної дисципліни «Соціологія права» – формування у студентів комплексу знань з соціології права, соціологічного погляду на соціально-правові відносини, розвиток і функціонування соціального інституту права; правової свідомості і соціально-правового мислення; освоєння практичних підходів і методів соціологічного вивчення соціальних факторів, явищ і процесів у сфері правових відносин; придбання навичок використання отриманих теоретичних і практичних знань у професійній діяльності; підвищення рівня правової культури. Завдання курсу: розкрити гносеологічні та епістемологічні характеристики соціології права як загальнотеоретичної соціологічної дисципліни загальнотеоретичного рівня, окреслити її концептуальні засади та визначити основні онтологічні завдання.

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК01. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

ЗК08. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК11. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК12. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Фахові компетентності (СК):

СК01. Здатність оперувати базовим категоріально-понятійним апаратом соціології.

СК02. Здатність до опанування та використання основних класичних та сучасних соціологічних теорій.

СК03. Здатність аналізувати соціальні зміни, що відбуваються в Україні та світі в цілому.

СК04. Здатність збирати, аналізувати та узагальнювати соціальну інформацію з використанням соціологічних методів.

СК08. Здатність використовувати інтернет-ресурси, статистичну інформацію для вирішення експериментальних і практичних завдань у галузі професійної діяльності.

СК15. Здатність прогнозувати та вирішувати конфліктні ситуації на різних рівнях суспільних відносин.

СК16. Здатність до адаптації та професійного реагування на виклики соціальних трансформацій.

3. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми «Соціологія», вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Використовувати понятійний апарат соціології в освітній, дослідницькій та інших сферах професійної діяльності.	РН01
Розуміти історію розвитку соціології, її сучасні концепції та теорії, основні проблеми.	РН02
Застосовувати положення соціологічних теорій та концепцій до дослідження соціальних змін в Україні та світі.	РН03
Пояснювати закономірності та особливості розвитку і функціонування соціальних явищ у контексті професійних задач.	РН04
Розуміти наукові принципи, що лежать в основі соціальної діяльності, ідентифікувати, формулювати і розв'язувати завдання зі спеціальності, інтегрувати теоретичні знання та практичний досвід	РН13
Застосовувати відповідні соціологічні дослідження та реалізовувати дослідницькі професійні навички стосовно теоретичних та прикладних аспектів вивчення соціальних змін.	РН17
Проводити пошук ефективних засобів використання соціальних механізмів регулювання соціальних, політичних, економічних, освітніх, етнокультурних процесів методом проведення соціологічних досліджень.	РН19

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті після опанування навчальної дисципліни «Соціологія права»:

Очікувані результати навчання з дисципліни	Шифр ПРН
Знати базові поняття та визначення сучасних соціологічних теорій права та юридичної соціології. Вміти формулювати зміст основних підходів соціології права. Здійснювати типологізацію фактів і знання, що їх вивчає соціологія права, надавати їм конкретних гносеолого-функціональних та структурних характеристик. Позначувати зв'язок ідей і процесу гуманізації соціального життя з одного боку і укріплення правопорядку з іншого.	RH01 RH02 RH03 RH04 RH13 RH17 RH19

4. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є: іспит; презентація результатів виконаної індивідуальної /групової роботи студента.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форма поточного контролю: доповідь на практичних заняттях

Форма модульного контролю: контрольна робота

Форма підсумкового семестрового контролю: іспит

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

Поточне оцінювання та самостійна робота				Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	50	100
12	12	14	12		

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 2)

Поточне оцінювання та самостійна робота				Модульна контрольна робота	Сума
T5	T6	T7	T8	50	100
12	12	12	14		

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1		Модуль 2	
	Кількість	Максимальна кількість балів	Кількість	Максимальна кількість балів
практичні заняття, доповідь з презентацією	6	30	8	40
есе	1	20		
реферат			2	10
модульна контрольна робота	1	50	1	50
Разом		100		100

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Модульна контрольна робота складається з тестових завдань та запитання описово-аналітичного характеру.

Тестові завдання покликані оцінити знання з тематичної проблематики модулю, яка надавалася на лекціях і обговорювалася на практичних заняттях. Залежно від орієнтування у тематичному матеріалі по тестам, дане завдання модульної контрольної роботи максимально може бути оцінене у 30 балів.

Запитання має на меті оцінити обізнаність здобувача з програмовим матеріалом. Залежно від послідовності викладу і орієнтуванні у матеріалі теоретичних питань, ця частина завдань модульної контрольної роботи максимально може бути оцінена у 20 балів.

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

Відповідно до «Положення про порядок та методику проведення семестрових (курскових) екзаменів і заліків в Ужгородському національному університеті» (затверджено Наказом Ректора ДВНЗ «УжНУ» № 698/01-17 від 08.05.2015 р.), знання студентів оцінюється як з теоретичної, так і з практичної підготовки за такими критеріями:

оцінку «відмінно» (90-100 балів, А) – заслуговує студент, який:

- всебічно і глибоко володіє навчально-програмовим матеріалом;
- вміє самостійно виконувати завдання, передбачені програмою, використовує набуті знання і вміння у нестандартних ситуаціях;
- засвоїв основну і ознайомлений з додатковою літературою, яка рекомендована програмою;
- засвоїв взаємозв'язок основних понять дисципліни та усвідомлює їх значення для професії, яку він набуває;
- вільно висловлює власні думки, самостійно оцінює різноманітні життєві явища і факти, виявляючи особистісну позицію;
- самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності, виявив творчі здібності і використовує їх при вивченні навчально-програмового матеріалу, проявив нахил до наукової роботи.

оцінку «добре» (82-89 балів, В) – заслуговує студент, який:

- повністю опанував і вільно (самостійно) володіє навчально-програмовим матеріалом, в тому числі застосовує його на практиці, має системні знання в достатньому обсязі відповідно до навчально-програмового матеріалу, аргументовано використовує їх у різних ситуаціях;
- має здатність до самостійного пошуку інформації, а також до аналізу, постановки і розв'язування проблем професійного спрямування;
- під час відповіді допустив деякі неточності, які самостійно виправив, добирає переконливі аргументи на підтвердження вивченого матеріалу;

оцінку «добре» (74-81 бал, С) – заслуговує студент, який:

- в цілому навчальну програму засвоїв, але відповідає з певним помилками;
- вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, в цілому самостійно застосовувати на практиці, контролювати власну діяльність;

- опанував навчально-програмовий матеріал, успішно виконав завдання за програмою, засвоїв основну літературу, яка рекомендована програмою;

оцінку «задовільно» (64-73 бали, D) – заслуговує студент, який:

- знає основний навчально-програмовий матеріал в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії;

- виконує завдання непогано, але зі значною кількістю помилок;

- ознайомлений з основною літературою, яка рекомендована програмою;

- допускає помилки при виконанні завдань, але під керівництвом викладача знаходить шляхи їх усунення.

оцінку «задовільно» (60-63 бали, E) – заслуговує студент, який:

- володіє основним навчально-програмовим матеріалом в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії, а виконання завдань задовольняє мінімальні критерії. Знання мають репродуктивний характер.

оцінка «незадовільно» (35-59 балів, FX) – виставляється студенту, який:

– виявив суттєві прогалини в знаннях основного програмового матеріалу, допустив принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань.

оцінка «незадовільно» (35 балів, F) – виставляється студенту, який:

- володіє навчальним матеріалом тільки на рівні елементарного розпізнавання і відтворення окремих фактів або не володіє зовсім;

- допускає грубі помилки при виконанні завдань, передбачених програмою;

- не може продовжувати навчання і не готовий до професійної діяльності після закінчення університету без повторного вивчення даної дисципліни.

При виставленні оцінки враховуються результати навчальної роботи студента протягом семестру.

Таблиця відповідності оцінок за різними шкалами

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

5. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

5.1. Зміст навчальної дисципліни

Модуль 1

Тема 1. Соціологія права в системі суспільних та юридичних дисциплін. Соціологія права, її об'єкт і предмет. Актуальність вивчення соціології права. Структура і функції соціології права. Основні поняття та категорії соціології права: право, правова норма, правосвідомість, правовідносини, правова культура. Соціальне прогнозування у сфері права.

Тема 2. Історичні та наукові передумови виникнення соціології права. Основні етапи становлення та розвитку соціології права. Історичні передумови виникнення та зародження соціології права (Платон, Арістотель, Т.Гоббс, А.Вольтер, Ж.-Ж.Руссо, Г. Гроцій, Д.Дідро, Дж.Локк, Ш. Монтеск'є). Соціологія права в концепціях О.Конта, Е.Дюркгейма, М.Вебера. Протосоціологічний і європейський етапи розвитку соціології права; основні представники європейської школи соціології права: Е.Ерліх, Б.Малиновський, Г.Гурвич. Американський етап розвитку соціології права (Р.Паунд, О.Холмс). Реалістичний напрям американської соціології права (Д.Френк, Т.Арнольд, Х.Оліфент, В.Кук, Н.Герлен, К.Левеллін). Розвиток соціології права в Україні (С.Дністрянський, Б.Кістяківський, М.Ковалевський). Теорія правового плюралізму Л.Петражицького. Соціологія права П.Сорокіна. Сучасна українська соціологія права: проблеми, досягнення.

Тема 3. Право як соціальний інститут та соціальне явище. Соціальна природа права. Поняття та основні ознаки права. Соціальна цінність права. Соціальні функції права. Соціальна обумовленість розвитку права. Соціальні норми, норми права та їх взаємозв'язок. Соціальні фактори реалізації в механізми дії права.

Модуль 2

Тема 4. Особистість в теорії та практиці права. Правова соціалізація особистості. Правова соціалізація, її зміст і структура. Особливості правової соціалізації особистості. Соціально-психологічні механізми та інститути правової соціалізації. Основні концепції соціалізації. Рівні правової соціалізації особистості. Фактори правової соціалізації. Соціальне й індивідуальне в процесі правової соціалізації. Соціологічний та соціально-психологічний аналіз антисоціальної особистості.

Тема 5. Правова культура та шляхи її формування. Правова культура суспільства та особистості: сутність поняття. Різноманітність теоретичних підходів до вивчення правової культури. Правосвідомість та її деформації. Правова культура та її складові. Шляхи формування правової культури. Сутність правової соціалізації. Правова освіта та правове виховання: зміст, принципи, методи та форми. Правове самовиховання. Правова культура сучасної української молоді.

Тема 6. Правова свідомість та правова поведінка. Вивчення в соціології правової свідомості. Правова поведінка: особливості вивчення в соціології. Структура правосвідомості: знання та розуміння норм, ставлення до права та правових інститутів. Соціальна солідарність та її правовий зміст.

Соціальні та специфічні юридичні ознаки правової поведінки. Правова поведінка особистості. Різновиди правової поведінки.

Тема 7. Соціологія законодавчої діяльності. Закон та громадська думка. Співвідношення легального і легітимного в законодавстві. Ефективність законодавства. Соціологія громадської думки. Соціологія законодавства і правотворчий процес. Соціологія законодавства. Правова сфера в фокусі громадської думки. Загальні риси механізму формування громадської думки відносно правової сфери. Маніпуляції громадською думкою як вид злочинності і система покарання в Україні.

Тема 8. Право як об'єкт емпіричного соціологічного дослідження. Методологія та методика соціологічних досліджень в галузі права. Методологічні засади соціолого-правових досліджень. Соціологічні методи дослідження в галузі права. Характеристика методів вивчення суспільної думки. Організація і структура соціолого-правових досліджень. Опитувальні методи, аналіз документів. Методи спостереження та експерименту у соціолого-правових дослідженнях. Особливості соціологічного аналізу різних сфер правової дійсності.

5.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Форма навчання: <i>денна</i>					
	Усього	у тому числі				
лекції		практичні	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота	
Модуль 1						
Тема 1. Соціологія права в системі суспільних та юридичних дисциплін	14	4	2			8
Тема 2. Історичні та наукові передумови виникнення соціології права. Основні етапи становлення та розвитку соціології права	16	4	2			10
Тема 3. Право як соціальний інститут та соціальне явище.	16	4	4			8
Тема 4. Особистість в теорії та практиці права. Правова соціалізація особистості	16	4	4			8
Модульна контрольна робота	2	2	0			0
Разом за модуль	64	18	12			34
Модуль 2						
Тема 5. Правова культура та шляхи її формування	16	4	4			8
Тема 6. Правова свідомість та правова поведінка	16	4	4			8

Тема 7. Соціологія законодавчої діяльності	16	4	4			8
Тема 8. Право як об'єкт емпіричного соціологічного дослідження	21	4	4			13
Модульна контрольна робота	2	2	0			0
Разом за модуль	71	18	16			37
Разом	135	36	28			71

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Форма навчання: <i>заочна</i>					
	Усього	у тому числі				
		лекції	практичні	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота
Модуль 1						
Тема 1. Соціологія права в системі суспільних та юридичних дисциплін	14	1	0			13
Тема 2. Історичні та наукові передумови виникнення соціології права. Основні етапи становлення та розвитку соціології права	16	1	0			15
Тема 3. Право як соціальний інститут та соціальне явище.	16	1	0			15
Тема 4. Особистість в теорії та практиці права. Правова соціалізація особистості	16	1	1			14
Модульна контрольна робота	2	0	0			2
Разом за модуль	64	4	1			59
Модуль 2						
Тема 5. Правова культура та шляхи її формування	16	1	1			14
Тема 6. Правова свідомість та правова поведінка	16	2	1			13
Тема 7. Соціологія законодавчої діяльності	16	1	1			14
Тема 8. Право як об'єкт емпіричного соціологічного дослідження	21	2	2			17
Модульна контрольна робота	2	0	0			2
Разом за модуль	71	6	5			60
Разом	135	10	6			119

5.3. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1.	Соціологія права в системі суспільних та юридичних дисциплін	2	0

2.	Історичні та наукові передумови виникнення соціології права. Основні етапи становлення та розвитку соціології права	2	0
3.	Право як соціальний інститут та соціальне явище.	4	0
4.	Особистість в теорії та практиці права. Правова соціалізація особистості	4	1
5.	Правова культура та шляхи її формування	4	1
6.	Правова свідомість та правова поведінка	4	1
7.	Соціологія законодавчої діяльності	4	1
8.	Право як об'єкт емпіричного соціологічного дослідження	4	2
	Разом	28	6

5.4. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1.	Соціологія права в системі суспільних та юридичних дисциплін	8	13
2.	Історичні та наукові передумови виникнення соціології права. Основні етапи становлення та розвитку соціології права	10	15
3.	Право як соціальний інститут та соціальне явище.	8	15
4.	Особистість в теорії та практиці права. Правова соціалізація особистості	8	14
	Модульна контрольна робота	0	2
5.	Правова культура та шляхи її формування	8	14
6.	Правова свідомість та правова поведінка	8	13
7.	Соціологія законодавчої діяльності	8	14
8.	Право як об'єкт емпіричного соціологічного дослідження	13	17
	Модульна контрольна робота	0	2
	Разом	71	119

6. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ, ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

В умовах використання формату онлайн-навчання (дистанційного навчання) із застосуванням мережі Google Meet названі засоби, методи та форми визначаються за домовленістю зі здобувачами і в залежності від зручного виду взаємодії, застосовуються з допомогою існуючих функцій групових чатів та відеоконференцій.

Для ефективного засвоєння тематики є можливість демонстрації необхідних матеріалів на робочому столі комп'ютерного технічного засобу під час занять і семінарів. Зокрема, у разі потреби, під час онлайн-заняття можна надати доступ до свого екрану, щоб показати презентації або іншу тематичну інформацію на робочому столі.

Планування лекційних, практичних (семінарських) та лабораторних занять, модульних контрольних робіт, звітування за індивідуальну та іншу передбачену програмою роботу зі студентами, а також підсумкова перевірка знань у формі іспиту (заліку) здійснюється заздалегідь за допомогою прив'язки до Google-календаря. Синхронізація запланованих заходів виконується автоматично на всіх зручних для їх проведення пристроях.

7. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Балинська О.М., Гуменюк Л.Й. Основи соціології права (для працівників органів внутрішніх справ): навчальний посібник. Львів: Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2013. 411 с.
2. Гнатюк Я.С., Гоян І.М. Соціологія права: навчальний посібник. Івано-Франківськ: Симфонія форте, 2016. 124 с.
3. Джуга О.М. та ін. Соціологія права: навчальний посібник. Київ: Юрінком Інтер, 2004. 288 с.
4. Настасяк І.Ю. Соціологія права: навчальний посібник Львів: ПАІС, 2008. 196 с.
5. Орос О.Б., Афанасьєв Д.М. Методичні рекомендації до проведення практичних занять та організації самостійної роботи студентів спеціальності 054 «Соціологія». Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2021. 22 с.
6. Понов М. І., Осипова Н.П., Герасіна Л.М. Соціологія права: підручник. Київ: Концерн «Видавничий дім Ін Юре», 2003. 276 с.
7. Правосвідомість і правова культура як базові чинники державотворчого процесу в Україні: монографія / Л.М.Герасіна, О.Г.Данильян, О.П.Дзьобань та ін. Харків: Право, 2009. 352 с.
8. Соціологія права: навчальний посібник / [О.М.Джужа, І.Г.Кириченко, В.С.Ковальський, С.М.Корецький та ін.; за заг. ред. О.М.Джужи. Київ: Юрінком Інтер, 2004. 288 с.

Допоміжна література

1. Демичева А.В. Конспект лекцій з навчальної дисципліни «Соціологія права» для спеціальності 6.03010101. URL: <http://org2.knuba.edu.ua/course/view.php?id=2638> (дата звернення: 01.08.2019).
2. Громадянське суспільство: політичні та соціально-правові проблеми розвитку: монографія / Г.Ю.Васильєв, В.Д.Воднік, О.В.Волянська та ін.; за ред. М.П.Требіна. Харків: Право, 2013. 536 с.
3. Лукашевич М.П., Туленков М.В. Спеціальні та галузеві соціологічні теорії: Навчальний посібник. Київ: МАУП, 2004. 464 с.
4. Пилипенко В.Є., Вишняк О.І., Куценко та ін. Спеціальні та галузеві соціології: навчальний посібник. Київ: Каравелла, 2003. 304 с.
5. Сірий Є.В. Соціологія: загальна теорія, історія розвитку, спеціальні та галузеві теорії: навчальний посібник. Київ: Атіка, 2004. 480 с.
6. Соціологія: терміни і поняття: навчальний словник-довідник / за заг. ред. В.М.Пічі [Ю.Ф.Пачковський, О.І.Пташник-Середюк, С.А.Шудло та ін.]. Львів: Новий Світ-2000, 2018. 658 с.